

Tanker om tanke-team

En amerikansk hippie, barbert og med blomst i håret, og en kinesisk rødegardist med «Maos tanker» i hånden — har én ting felles, påstår filosofen Arnold J. Toynbee i et intervju med det tyske ukebladet *Der Spiegel*: «De er begge anti-teknokrater.» Rødegardistene ut fra en maktpolitisk motivering, hippiene ut fra en opprørstrang mot en stadig mer «upersonlig» teknokratisk samfunnsform. De første med vold, de siste med «love». Målet er langt fremme — en verden i fred og harmoni

I Marshall MacLuhans berømte bok *Mennesket og media* får man vite at «teknikken er en utvidelse av menneskets vanlige funksjoner — hjulet som en forlengelse av foten, telefonen som en forlengelse av vårt nervesystem. . . . I dag stiller datamaskinen i utsikt en øyeblikkelig metode for omformning av enhver kode eller ethvert sprog. Datamaskinene lover ved teknologiens hjelp å gi oss en pinselignende tilstand av en verdensomfattende forståelse og enhet»

Av Einar Engebretsen

For en tid siden skrev det amerikanske *Time Magazine*: «Eftersom telegrafene utviklet seg til telefonen, telefonen til radioen og radioen til fjernsynet, ble hvert skritt i utviklingen innen den elektroniske revolusjon hyldet av optimistiske profeter som en magisk faktor som ville forme hele verden til en fredfull enhet. . . .»

Moderne mennesker setter sin lit til kybernetikk — de taler om det med samme ærbødighet som våre gamle vikingertaler om Tor og Odin.

Fremtiden har alltid fanget menneskenes interesse. Fyrster og herskere har gjennom historien gjort bruk av astrologer, spåmenn, vismenn og trollmenn for å fravriste fremtiden dens hemmeligheter. Nutidens «fyrster» og regjeringer er vel minst like interesserte i fremtiden som noen annen.

Med atomets grenseløse energimengder og datamaskinens nesten grenseløse «intellekt» kan fremtidsforskerne forutsi en tidsalder med nesten grenseløse forandringer.

A utforske fremtiden har fått kolossale dimensjoner. General Electric, f.eks., har satt i gang TEMPO (Technical Management Planning Organisation) i Santa Barbara (USA), hvor 200 videnskapsmenn, sosiologer og ingeniører funderer over fremtiden — med et årsbudsjett på 7 millioner dollar. Således er det i USA blitt opprettet institutter for å for-

ske fremtiden. Deres oppgave blir å finne frem til forskjellige muligheter gjennom systematisk tenkning. Denne form for hjerneaktivitet har fått navnet «think-tanks» — dvs. en menneskelig idéfabrikk, et team av tenkere med en glupende intellektuell appetitt.

Man mener at om ikke lenge vil menneskene selv være i stand til å velge sin fremtid. Fremtidsforskerne vil da presentere de forskjellige alternativer på TV-skjermen og seerne vil kunne «stemme» ved å trykke på en knapp.

TRANSPORT MED RAKETTER

For å ta år 2000 som utgangspunkt, så vil menneskene innen den tid ha opprettet en permanent base på månen, fløyet forbi Venus og landet på Mars. Hjulet og autostradaen vil for lengst være «out of date» — erstattet med Hovercraft som «rider» på luften. Transporten ellers vil foregå med raketter som kan nå et hvilket som helst punkt på jorden i løpet av 40 minutter

— eller mindre. Man vil kunne forandre værforholdene og tilpasse dem etter menneskene og deres lokale behov.

Nattemørket vil bli beseiret gjennom kunstige måner som kan opplyse store områder. Forretninger og kontorarbeide kan man besørge fra hjemmet ved hjelp av videotape. Ens farve-TV-apparat vil ha 70 kanaler og vil kunne ta inn programmer fra alle verdens hjørner. Husmoren i år 2000 skal være i stand til — etter å ha bestemt menyen for en uke fremover — å stable de nødvendige råvarer inn i sitt spiskammer og informere sin lille datamaskin i hvilken rekkefølge hun ønsker måltidene servert fra dag til dag. Oppvasken tar en robot seg av.

Men viktigere for mennesket blir det at bakterie- og virus sykdommer så å si vil høre fortiden til. Kjemiske legemidler som kontrollerer og former ens personlighet vil også være et faktum. Således kan en mann eller hustru bare stikke ned på hjørnet og kjøpe en eske «antigretten»-piller når ektefellen er ekstra sur en morgen, og slippe et par i kaffen!

Arbeidstiden vil bli forkortet til 20 timer i uken. Mange vil bli betalt for ikke å arbeide.

Det er allikevel den politiske og militære fremtid som syssetsetter de fleste forskere.

Nixon tok neppe noen avgjørelse om utbygging av ABM anti-raketterforsvar uten å ha rådspurt et av sine mange

«tenke-team». Nixons viktigste rådgiver på det utenrikspolitiske plan, Henry Kissinger, omtales som «futurist». «. . . en som krever at US ser langt inn i fremtiden før man tar beslutninger om hva som skal skje neste dags morgen. . . .»

POLITIKK SMULDRER BORT

En annen av tidens menn, også kjent for sin tenkning, er arkitekten Buckminster Fuller. (Han tegnet den oppsiktsvekkende «geodesic dome» som dannet rammen for USAs paviljong på verdensutstillingen i Canada i 1967.) Fuller sier, «Den nuværende generasjon av

studenter vet at mennesket kan utrette alt det ønsker.» Han mener også at midt i en generell overflod vil de politiske aktiviteter ganske enkelt smuldre bort. Det blir ikke det politiske lederskap, men den moderne teknologi, tror Fuller, som kommer til å avgjøre hovedretningene i vår tids historie.

En like håpefull stemme finner vi i direktøren for IBM's forskningsprosjekt «Teknologi og samfunn», når han forsikrer: «For første gang siden gullalderen i Grekenland har mennesket i Vesten gjenvunnet selvtilliten og tror — med rette — at intet er umulig for dem.»

Denne nærmest religiøse tro på teknologiens evne til å forme fremtiden og menneskehetens skjebne, er det ikke alle som kan dele, heller ikke undertegnede.

Mennesket spør, Gud rår, ble det engang sagt. Vil det menneskelige samliv i det hele tatt noen gang kunne dirigeres, kontrolleres eller fjernstyres gjennom datamaskiner og — med all respekt — av menneskelig begrensede videnskapsmenn og menneskelig begrensede teknokrater? Og ligger ikke fremtidens fremtid i nutiden? «Til syvende og sist», skriver *Sunday Times*, i sin anmeldelse av fremtidsforskerne Herman Kahns og Wieners bok, «må godtagelsen av Kahn-Wieners synspunkter på fremtiden bygges på deres bilde av nutiden.»

Den siste store tenker i den antikke filosofis historie, Augustin, var meget opptatt av problemet tiden — hva er tiden? Hverken fortid eller fremtid er noe virkelig, mener Augustin, bare nutiden er virkelig. «Fortid og fremtid kan da bare tenkes som nuværende, dvs. fortiden er det samme som minne, fremtiden er det samme som forventning. Både minne og forventning er kjensgjerninger i nutiden.»

Så blir da det avgjørende hvordan menneskene selv tenker, handler og lever i nutiden.

Forventning for fremtiden formes og farves av de motiver og den målsetting som menneskene i dag lar seg lede av. Dette gjelder ikke bare forskere. Det gjelder også alle vi andre. Her åpner det seg uendelige muligheter for den almindelige kvinne og mann til å være med på å forme fremtiden. Mennesket av i dag er her gitt en chance som, riktig benyttet, kan gi større håp og større sikkerhet for fremtiden enn noe «tenke-tank»-institutt på forhånd kan spå

Spørsmålet blir hvilken motivering mennesket søker for sitt liv. Her kunne de moderne fremtidsforskere lære noe av de gamle profeter Profetene forutsa et folks fremtid ut fra deres lydighet eller ulydighet overfor Guds vilje og røst. De gransket hjertene, motiver, livsførsel. De forsket menneskets forhold til sine medmennesker og til sin Gud. De visste at fremtiden ble tapt eller skapt i hvert menneskes vilje her og nu. Hjulets oppfinnelse ville like lite forandre på det som satellittene vil forandre det i dag.

At menneskets maskiner og tekniske hjelpemidler vil forandre i morgen, er interessant. At menneskets mål og motiver kan forandres i dag, er avgjørende.

Gud har gitt mennesket frihet til å velge utviklingens retning. Teknologien kan bare akselerere den.

«Dommedag» av Hier van der Weyden.